

Med gorami.

Povest dveh sirot. — Spisal Ivan Česnik.

(Dalje.)

III.

Minka je pasla na Gorščicah. Položna je bila tista ravan, in solnce je pripekalo vanjo z vso svojo mičnostjo. Trepetali so po čistem ozračju drobni praški, in tam v daljavi so se dvigale iz morja belkaste megle.

Pogledala je Minka kamenite gore na desni in levi, in za hip se ji je razveselilo srce. Veličastne so bile in mogočne tiste gore, kot bi hotele kljubovati vsem silam, viharju in potresom. Plazile so se tam po gostih lesovih plahe vrane in skrivali so se zajci. Zdajnzdaj se je čul odmevajoč glas od tam. Delavci so nakladali drva, sekali mogočna, stoletna debela. Šumeli so lesovi skrivnostno, in nekaj tajnega je šepetalo čez vrhove. Zdelo se je, da kličejo ti glasovi od vseh krajev o moči in o veličastvu božjem.

Minka je tiste dni dopolnila štirinajsto leto. A bila je slabotna; obraz ji je bil droben in oči trudne. Bolehna je bila Minka, in smrt je dihala vanjo svoj strupeni dih. Čutila je deklica to, dasi si včasih ni hotela priznati. Mlada je še, pomlad veje in trosi cvetje. Toda mislila je vendar često na onemoglost, hrepenela je mnogokrat po materi in po boljšem življenju. Videla je trnjevo pot za seboj in pred seboj. Vije se steza okrog skalnate gore, strma in opolzka. Po nji stopajo potniki bledih, upadlih obrazov, bosonogi in gologlavi, s težkimi križi na ramah. A čudno: potniki ne mrmrajo in se ne pritožujejo, voljno trpe, in na obrazu se jim bere zadovoljnost.

Tudi njena mati je hodila po tisti trnjevi poti in se je vsa obodla, da so ji noge krvavele do gležnjev. V temnih nočeh je sedela pri mizi in je šivala ob slabo-brleči luči. Pozno je bilo, in Minka je poslala v posteljo. A deklica ni mogla zaspati. Kukala je izpod odeje in videla v materinih očeh solze. Zasmilila se ji je mati, da je začela tudi sama plakati.

„Ne jokajte, mama! Hudo mi je zaradi vas, ker morate toliko trpeti. Ali se kmalu vrnejo oče?“

„Ne vprašaj, dragi otrok! Davi so šli in gnali kravo na prodaj in jih še ni. Bog se nas usmili!“

„Mama, kje so oče?“

„Ne morem ti odgovoriti, Minka. Ti ne umeješ tega.“

In jokali sta obe dolgo. Oče pa je sedel v gostilni in se je vrnil proti jutru.

„Ali še ne spiš? Kaj se pa kisaš!“

„Kod si hodil, Peter?“

„Pri Milaču sem bil. Pil sem in sem mu plačal. Plačal sem tej pijavki, ali slišiš, žena? Čemu me povprašuješ? Kdo je gospodar v hiši?“

Tepel je včasih svojo ženo. Minka je ihtela in prosila za mater.

„Kaj pa ti mijavkaš? Tiho bodi! Nocoj sem dobre volje, kakor še nikoli v življenju, ker sem prišel v veselo družbo. Take muzike še v nebesih ne slišijo svetniki.“

Tako je bilo večkrat v rani mladosti. Mati je oslabela, nekega dne jo je zgrabila pljučnica in kmalu potem je zatisnila oči.

Odtedaj je Minka pretrpela mnogo. Večkrat si je želela smrti in mirne postelje poleg drage matere. Tolikokrat jo je obiskovala v mislih in hodila moliti na njen grob.

Oče je hodil domov in ni hodil . . . Včasih je hčerko tepel, včasih je bil pa ves meden in jo je božal in objemal kot dveletnega otroka.

„Ti revica ti, kako si majhna! Ko boš zrastle, Minka, pojdeva po svetu. Makari v Rim te peljem, če treba; saj te imam rad. Zakaj si vedno bledejša? Tepel sem te, kajne? Saj te ne bom več.“

Pozabil je na obljubo. Ona je bleдела od dne do dne, on je pa lezel vedno bolj v kalužo.

Prišel je nekega večera pozno domov. Ves vinjen je bil, da se je opotekal. Sedel je na staro skrinjo v kotu, da je glasno zaškrpala. Prestrašil se je tedaj in pogledal naokrog. Zdelo se mu je, da cvillijo miši in se pode po sobi. Prav natanko je posluhnil in tik njega je zapiskalo. Strah ga je bilo. Spomnil se je žene in vprašal se je, kaj bi počel, če stopi zdaj predenj. Pogledal je tja na okno. Mesec je lil blede žarke skozi motne šipe v sobo in obseval dve rdeči roži, ki sta ondi cveteli. Pretreslo mu je vse ude. Mislil je, da je prišel ponj hudobec. Smuknil je obut in oblečen v posteljo. Čez nekaj časa je pa začel vpiti in razgrajati.

„Vražji ravnatelj! To te bom, le počakaj! Čemu si me zapodil iz predilnice. Vzel si mi krajcarje. Capin, ubijem te!“

Malo potem je spet jokal kot dete in pomiloval Minko.

„Vse sem ti snedel, otrok. Uničil sem te in ubil.“

Slišala ga je in je jokala.

To je bilo jeseni. Odtedaj je še bolj pil in se je vračal še kesneje domov. Minka je pa hodila k sosedu Marnu in je delala pri njem, da si je zaslužila živež. Videla je, kako je srečna Marnova družina, kako moli, kako ljubi oče otroke, posebno Ivana, in mati posebno Alenko, ki je bila Minki najboljša prijateljica.

Pozimi je pa zapravil oče vse. Krčmar Milač je rekel, [da mu proda hišo prihodnji teden. Zadelo je to v srce očeta, vstal je in odšel. Oči so mu gorele, v glavi mu je vrelo. Pogledal je proti nebu, kjer je bilo jasno, in je brlelo na tisoče zvezdic; pogledal je tja čez polje, kjer je ležal sneg nadebelo in je pihala ostra sapa.

„Ne dobiš hiše! Vekomaj ne.“

Trden je bil sklep. Še tisto noč je gorela koča, v kateri je spala Minka. Dobri ljudje so jo rešili smrti.

Oče je pa bežal čez polje kot obstreljena zver. Zjutraj so ga našli zmrzjenega.

Prišel je z gora čuvaj Marko in jo je vzel s sabo, da mu služi za pastarico. In ona je rada šla iz kraja bede in nesreče.

* * *

Solze so se ji ulile po obrazu, ko je mislila na očeta in mater, in globoka žalost se je naselila v Minkini duši.

Tako mlada, pa brez nadej! Zapisana ji je bila smrt, gotova, neizprosna smrt...

Zapeli so zvonci onkraj dolinice. Janko je prignal živino od gozda sem. Razveselila se je Minka in ga je poklicala.

„Dober dan, Janko! Kod si pasel tako dolgo.“

„Tam okrog gozda. Danes sem žalosten.“

„Zakaj? Ali se nisi že poboljšal, ali nisi zdaj že priden?“

„Že štirinajst dni bivam med gorami, in vsi me lepo uče. Ded me ima rad in teta Mina, samo dekla Neža me sovraži in stric Janéz me tolikrat tepe. Ti me učiš lepo, a jaz sem še vedno stari.“

„Kaj se je zgodilo?“

„Včeraj sem bil v šoli na Trati. Saj veš, da hodim dvakrat na teden, ker sem od vasi preveč oddaljen. Hudo mi je in vendar moram komu povedati, da si olajšam srce. Kradel sem zopet, Perhavcu Tinetu sem izmaknil svinčnik in radirko. Videl sem lep, črn svinčnik, na koncu lahko okovan. Vzel sem ga. Zasačili so me in naznanili. Stal sem pred tablo v občini zasmeh. Stal sem celo dopoldne, tudi pri gospodu katehetu. In poslušal sem verno, kar so učili.“

„Otroci“, tako so dejali, „glejte, pomlad kuka skozi šipe. Pomlad je ljubezen in vstajenje. Ljubezen žrtvuje in ne dela krivice nikomur. Kdor ljubi svojega bližnjega, mu ne škoduje v ničemer.“

Obrnili so se k meni in nadaljevali: „Janko, ti ne ljubiš Tineta, ker si mu vzel svinčnik in radirko.“

„Dal sem mu oboje nazaj“, sem odvrnil ihtoč.

„Čujte, otroci, kratko povest o tatu! Poslušaj dobro, Janko! Ti si še majhen in marsičesa ne razumeš.“

„Skozi gozd je šel potepuh. Srečal je lepo oblečenega človeka. Rekel je sam pri sebi: „Ta je gotovo bogat, ubijem ga in mu poberem denar.“ Zamahnil je nad njim, ko je stopal mimo, in ga ubil. Brskal mu je po žepih in je izvlekel denarnico. V nji je dobil osem krajcarjev. Pobegnil je potepuh skozi gozd in se je skrival pred ljudmi. Za seboj je pa čul stokanje umirajočega. Prišel je k svoji ženi na dom in ji je razodel, kaj je storil. Žena ga je zapustila jokaje, on je pa šel in se je obesil.“ — —

Tako so katehet govorili, jaz sem se pa jokal in ponavljal venomer:

„Saj ne bom več.“

„Videli so gospod, da se kesam, in so me tolažili.“

„Bojim se, da zvedo doma in bom spet tepen. Hudo mi je, da sem tako daleč zabredel in se kar ne morem odvaditi.“

„Saj sem te učila, kako delaj. Ko te obide strast, zbeži!“

„Poizkusil sem res nekoč, in je imelo uspeh. A včeraj me je spet premagalo.“

„Moli, Janko! Navada preide, če imaš trdno voljo. Tako so mi pravili moja mati. Tudi jaz sem bila nagajiva in še zdaj imam mnogo slabosti.“

Prijazno je sijalo solnce, in lahne sape so vele preko poljan. Zgledala sta se deček in deklica za hip v solnce in sta občudovala njegovo lepoto.

„Minka, kam gre solnce po zahodu?“

„Tja, kjer je najkrajša steza k ljubemu Bogu. Ko sem bila še prav majhna in sem pela ob večerih okrog hiše drobno pesmico, so pristopili mama in so mi pravili o velikem solncu. Vsak večer se skuplje v morskih valovih, da je čisto in blesteče kot demant, potem pa gre k Bogu po najkrajši stezi.“

„Poslušala sem verno in ostalo mi je v spominu. In učiteljica Lucija, ki me je imela tako rada, mi je pravila, da se vozi solnce po nebu ves dan v zlati kočiji, zvečer pa leže v steklen grad na dnu morja in tam počiva do jutra. Strežaji pa osnažijo med tem kočijo in konje in jih nakrmijo.“

„Kakšna je bila učiteljica Lucija?“

„O, dobra je bila. Bel klobuk je imela z rdečimi rožami prepleten. Skoro vedno se je smehljala in nam pravila lepe pravljice. Tudi k meni je prišla nekoč na dom in mi je prinesla bonbonov in piškotov. Pogovarjala se je z menoj in z materjo po cele ure. Oče je bil hud nanjo in jo je preklinjal, če jo je dobil pri naju. Vedno je bila dobre volje, posebno takrat, ko je zvedela, kako sem voščila materi za god. Čakaj, kako sem voščila. A že vem, takole sem ji želela vse najboljše:

„Želim vam veliko sreče, kos poje, vijolice cveto in jaz sem vesela in skačem z Alenko po trati.“

„Takrat me je poljubila. Zakaj je to storila, še danes ne vem.“

Medtem se je živina že precej oddaljila po pašniku. Šla sta zanjo in sedla v hrasovo senco, ker je močno pripekalo solnce.

Minka je postala otožna in je vzdihnila:

„Janko, jaz sem bolna.“

„Kako veš, da si bolna?“

„Čutim to, in čuvaj, moj gospodar, se jezi nad menoj. Pravi mi „jetika“. Janko, glej dim tam v dolini. Ali se ti ne zdi, da je tudi telo dim?“

„Ne vem. Vidim življenje po dolini in čutim, da je to lepo.“

„V nebesih bo lepo. Tam bo mir v duši, tam bo sreča.“

„Kaj je sreča, Minka?“

„Ne vem, kaj je. Mislim, da sem srečna, če prav delam.“

„Jaz sem srečen, če vem, da me ljubi ded.“

„Najbolj srečna sem bila takrat, ko sem bila prav majhna, in so me zibali mati, in sem poveščevala z nemo govorico čast božjo.“

„Kako se poveščuje čast božja?“

„Če ljubiš Boga.“

„Kedaj ljubim Boga, Minka?“

„Kadar prav delaš, kadar si priden.“

Použila sta skromno kosilce in zmolila angelsko češčenje. Iz doline so se čuli zvonovi, ki so odmevali od gora. Gubil se je glas po gozdovih med bukvami in smrekami. Vroče je bilo in soparno. Ptici so ždeli po drevju, živina se je spravila v grmovje.

Nakopičili so se oblaki po nebu, sivi, težki oblaki. V daljavi se je čul grom. Zdajnzdaj je zapihal močan veter in je završal preko gorâ.

„Nevihla bo, Janko.“

„Jaz se je ne bojim. Glej, tam na onile skali rasteta dve veliki divji vrtnici. Ponji splezam po pečevju in ji zataknem za klobuk in zavriskam.“

„Ne hodi! Prevrneš se lahko in pobiješ. Janko, ne hodi!“

„Odkar pasem, plezam po skalah, pa bi se bal one pečinice!“

Ni slušal. Odšel je in plezal urno po pečini do rož. Že jih je držal v roki. Zabliskalo je tedaj nad gorami in zagrmelo je; veter je potegnil čez vrhove dreves, Janku se je izpodrsnilo. Padel je med kamenje in obležal v nesvesti.

Minka je prihitela in je začela jokati. Poizkusila ga je dvigniti, a bila je prešibka. Kri je tekla Janku iz glave, rok in nog. Vrtnici je še vedno držal, kakor ji je bil utrgal.

Začele so padati goste kaplje. Jokala je Minka po planini in tekla brez živine proti domu, da pokliče ljudi.

Vrnila se je čez dolgo s čuvajem Markom, ki je naložil Janka v naročaj in je robantil:

„Nesrečneš, kaj si mislil, da si padel s pečine? Kdo te je nesel gor, ti nepridiprav.“

Minka je pa gnala živino domov...

(Konec prih.)

V kateri roki je oreh?

Kar sedem jih je bilo pri Podlesnikovih in pri Stoparjevih vsak dan, pozimi in poleti, največ v nadlego. Mislimo namreč otrok, takih kot jih ni izlepa. „Pod cesarjem jih ni — in jih ni“, so rekli Podlesnikov stari oče.

Res je težava s takim drobižem! Če so v sobi, vpitje in divjanje semintja, kot bi bil sodni dan. Eden za peč, drugi pod peč. Nekateri po mizah, drugi zopet po omarah, toliko časa, da kdo kaj prevrne — potem je pa jok in stok...

Če sta dva ali trije, se že še prestane, toda s sedmerimi je pa križ; in križ je bil tudi s Podlesnikovimi in Stoparjevimi, zlasti še, ker so bili vedno skupaj kot mravlje. Kamor je šel eden, so šli tudi drugi kar v procesiji; in če jim je prišel pes pred oči — gorje mu! Toliko časa so se